

Jezuiëten

nr. 43 | herfst 2015

Colofon

Jezuieten is een uitgave van de Vlaamse en de Nederlandse provincies van de Sociëteit van Jezus. Het verschijnt vier maal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden.

Giften:

Het blad is in principe gratis.
Giften zijn altijd welkom.
Vermeldt a.u.b. uw postadres.

Voor Nederland:
Stichting St. Claverbond,
Amaliestraat 13, 2514 JC Den Haag.
IBAN: NL85INGB 0000 828 228
BIC: INGBNL2A

Voor Vlaanderen:
vzw Lessiusvereniging,
Koninginnelaan 141
1030 Brussel
IBAN: BE75 4352 0592 8151
BIC: KREDBEBB
Mededeling: tijdschrift *Jezuieten*

Redactie:

Ward Biemans SJ, Guido Dierickx SJ,
Walter Fabri SJ, Eduard Kimman SJ
en Carola Lexmond-Kiepe

Adres voor Nederland:
Carola Lexmond-Kiepe
p/a Amaliestraat 13
2514 JC Den Haag
c.lexmond@prov.jezuieten.org
tel. 070 364 2922

Adres voor Vlaanderen:
Walter Fabri SJ
Kortewinkel 10
8000 Brugge
walter.fabri@jesuits.net
tel. 050 47 00 26

Abonnementenadministratie:

Voor Nederland:
c.lexmond@prov.jezuieten.org

Voor Vlaanderen:
marc.vannieuwenhove@jesuits.net

Verantwoordelijk uitgever:

Jan Stuyt SJ
Koninginnelaan 141
B - 1030 Brussel

ISSN 0167-2967

Foto voorkant:

**De Waalse provinciaal,
Franck Janin SJ (l.) samen
met de Vlaams-Nederlandse
provinciaal Johan Verschueren
SJ en Antoine Kerhuel SJ (r.),
assistent van Pater Generaal,
tijdens het zomerproject.
(zie p. 3-7)**

Foto: Ben Frie SJ.

VOORWOORD

In dit nummer is er veel aandacht voor de samenkomst van jezuïeten onder de 67 jaar uit Ierland, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en Vlaanderen. Zij hebben samen gebeden en elkaar in hun werken en leven leren kennen in het zogenaamde 'zomerexperiment'. Het was een vruchtbare tijd met het oog op de toekomst van de Sociëteit van Jezus in dit deel van Europa.

Eduard Kimman gaat in op diverse aspecten van het leiderschap van paus Franciscus. We trekken met de jezuïeten naar Nepal na de aardbeving. Diverse boeken vragen uw aandacht: over de brieven van Ignatius, de preken van Ernst Bolsius en het leven van Frans van der Lugt. En tenslotte, zoals in het vorige nummer beloofd, berichten wij over het bezoek van Pater Generaal Nicolás aan Nederland. Een mooie kleurenrijke herfst gewenst.

ACTUALITEITEN

- Samen naar meer – *Diverse auteurs* 3
- Boek over Frans van der Lugt SJ – *Paul Begheyn SJ* 7
- Plaquette Robert Regout aangeboden aan *Gedenkstätte* Dachau 8

QUICK SCAN

- Mathé Prick 9

WERELDWIJD

- Het leiderschap van paus Franciscus – *Eduard Kimman SJ* 10

KORT WERELDWIJD

- Jezuïeten helpen met wederopbouw in Nepal – *Ward Biemans SJ* 12

KORTE BERICHTEN

- 13

BOEKEN

- Mark Rotsaert SJ, Ignatius in zijn brieven 18
- Ernst Bolsius SJ, De Rol van het Hart, Series Bolsius 19

ACTUALITEITEN

- Pater Generaal bezoekt Nederland – *Jan Stuyt SJ en Wiggert Molenaar SJ* 20
- Op bezinning in de Hooze Berkt – *Guido Dierickx SJ* 22

IN DE VERREKIJKER

- De jezuïeten en Schiermonnikoog – *Teun Bakels SJ* 23

IN MEMORIAM

- Broeder Jozef Lanslots, Pater Paul Fivez, Broeder Harry Verkoyen,
Pater Renaat Dumon 24

JEZUÏET IN OPLEIDING

- Bert Daelemans SJ 26

ACTIVITEITEN

- 27

Samen naar meer

Ignatius hield van de comparatief: méér (*magis* in het Latijn). De Vlaamse, Nederlandse, Britse en Ierse jezuïetenprovincies hebben al langer banden met elkaar. Is ook hier méér mogelijk? Kunnen we intenser samenwerken? Levert dat méér vrucht op?

Pater Generaal Adolfo Nicolás moedigt al geruime tijd de Sociëteit aan haar organisatiestructuren opnieuw te bekijken en naar manieren te zoeken om de scheidsmuren tussen provincies te verlagen. Franck Janin, provinciaal van de Waalse provincie (op de voorpagina van dit blad met de Vlaamse en Nederlandse provinciaal Johan Verschueren), was gevraagd om voor dit zomerexperiment een gemeenschappelijk onderscheidingsproces op poten te zetten, in een poging om te antwoorden op de vraag van Pater Generaal: 'of er een gemeenschappelijke zending is voor Noord-West Europa?' 'en welke structuren en middelen daar aan zouden beantwoorden'. De Britse, Ierse en Vlaams-Nederlandse provinciaals nodigden alle jezuïeten onder de 65 jaar uit deze vier provincies om deze zomer

gedurende veertien dagen samen op te trekken, om samen iets te doen en daar samen op te reflecteren. Een hele onderneming! 104 jezuïeten kwamen bijeen in Heverlee bij Leuven om dit experiment op te starten. Drie dagen later zwermden zij in gemengde groepjes van vier of vijf uit naar 22 verschillende plekken in de vier provincies waar jezuïeten werkzaam zijn. Een week lang hebben deze groepjes het leven en het werk van de medebroeders ter plaatse gedeeld. Hieronder volgt een bloemlezing uit de diverse ervaringen:

Antwerpen

Naar de toekomstige zetel van het provinciaalaat voor de Lage Landen gingen twee Britten, een Ier, Vlaming Ludwig Van Heucke en Nederlander Wou-

ter Blesgraaf, die tevens verslag doet: 'De vrees van de coördinator dat er niet voldoende werk zou zijn bleek ongegrond. Belangrijker nog: iedereen had, zo leek het, aardig schik en voldoende vaardigheid in het werk van toeristen rondleiden. De twee gekozen kerken, de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal en de St. Carolus Borromeüskerk, waren een schitterend werkterrein. De ploeg had bovendien het grote geluk dat ze met veel gastvrijheid en inschikkelijkheid werd verwelkomd door de Romero-communautiteit. Daarnaast werd ze uitgebreid op sleeptouw genomen door de onvermoeibare pastoor Rudy Mannaerts, die ons niet alleen de kunsthistorische en godsdienstpédagogische theorie uitlegde maar ook de fijne kneepjes van het rondleiden. De grote uitdaging voor de vrijwillige gidsen is immers om niet bij jaartallen namen en kunsttermen te blijven, maar om ook de christelijke boodschap te verwoorden die de opdrachtgevers en kunstenaars – onder wie Rubens – voor ogen stond. Een historische kerk als een kans voor open doel voor (pre-)evangelisatie: we mochten er met veel genoegen van smaken.'

Rhyl, Noord-Wales

Leo De Weerdts en Jan Stuyt waren met twee leraren en de Engelse novicemeester afgereisd naar het retraitshuis in Noord Wales, Saint Beuno's. In de vroege ochtend deed ieder zijn gebed en meditatie in afzondering en ze deelden een beetje het leven van de retraitanten. Overdag was het vijftal in de vitale parochie van Maria ten Hemel Opneming en 's avonds hadden zij een geestelijk gesprek om te delen wat hen geraakt had in hun gebed en in het werk. Dat werk was in de verpauperde badplaats Rhyl. Het bestond uit contact met daklozen, huisbezoek bij zieken, of spelen met de kinderen uit een achterstandswijk; dagelijks was er de goed bezochte eucharistieviering, we hielden een middag over bidden met de Bijbel en er waren nogal wat ziekenzalvingen thuis en voor een groep in de kerk. Het leek wel wat op de manier waarop de eerste jezuïeten rond Sint Ignatius in het voorjaar van 1539 in Rome samen leefden: daar hadden ze overdag een voedselbank en gaven lessen catechese, en iedere avond was het samen bidden en overleggen: die maanden waren beslissend voor de stichting van de orde van de jezuïeten.

Amsterdam

'Kwetsbaarheid opent deuren. Daarmee is allicht de diepste vrucht samengevat van onze retraite *God in the city*', zo schrijft Bert Daelemans. Hij was met twee Britse jezuïeten en een Ier te gast in het mooie, gastvrije huis aan de Krijtberg in Amsterdam. 'Dit hield voornamelijk in het samen leven, bidden, delen en voor elkaar koken. Was het toeval dat wij alle vier met studenten werken? Dat bracht ons samen, wij die elkaar van haar noch pluim kenden. Een van de vruchten van deze retraite was dan ook het maken van vrienden onder medebroeders over de grenzen heen. Dankzij de goede zorgen van Gregory Brenninkmeijer hebben wij ook enkele gemeenschappen kunnen bezoeken die in Amsterdam God zoeken en vinden. Zo hadden wij een bijzonder interessant bezoek aan de faculteit godgeleerdheid van de Vrije Universiteit met dhr. Erik De Jongh, de gemeenschap van *The Catholic Worker* in de Bijlmer, de oecumenische gemeenschap *Spe gaudentes* in Oudezijds 100 en het jezuïetenhuis aan de Lairessestraat. Stuk voor stuk bijzonder krachtige, enthousiaste en kwetsbare haarden van het Rijk Gods midden in de stad. Tussendoor hielpen wij een handje bij de vieringen in de Krijtberg, verzorgden wij enkele opnames voor 'Bidden onderweg' in het Ignatius huis en in de namiddagen rondleidingen in de kerk met bezinnend orgelspel. Overal ontmoetten wij toeristen, pelgrims, zoekers, mensen van allerlei allooi. Op al die plaatsen werden wij bijzonder gastvrij ontvangen door onze medewerkers en vrijwilligers. Daarom blijft dit een unieke, onvergetelijke ervaring die ons met dankbaarheid vervult.'

Brussel

Samen met Roger Dawson en Adrian Porter organiseerde Ward Biemans een gebedsweek voor de Engelstalige parochie Saint Anthony's in Kraainem, Brussel. Roger Dawson is directeur van het prachtige retraitshuis Saint Beuno's in Wales. Adrian Porter runt het *Jesuit Institute*, voor de elf jezuïetenscholen voor primair en secundair onderwijs in het Verenigd Koninkrijk en tevens voor enkele scholen in andere landen, zoals in Denemarken en op Malta. De paters franciscanen die in de parochie de leiding hebben, onthaalden de jezuïeten heel gastvrij. Zeventien gemotiveerde deelnemers hadden zich voor de gebedsweek ingeschreven, afkomstig uit een groot

De Ierse pater Richard O'Dwyer, leider van een landbouwproject in Zuid-Soedan, speelt voetbal met de jeugd van Rhyl, Wales.

aantal landen: België, Ierland, Canada, de Filippijnen, Indonesië, Botswana, Nigeria, enz. Zij committeerden zich aan ca. een half uur gebedstijd per dag en hadden enkele malen een gesprek met hun begeleider, naast twee groepsbijeenkomsten. De evaluatie was heel positief en smaakte naar meer.

Ballymun, Dublin

Walter Ceyskens was, samen met vier andere jezuïeten in Ballymun – een arme buitenwijk ten noorden van Dublin – waar zij een missieweek organiseerden in de parochie. Dit behelsde onder meer het voorgaan in de liturgie, inclusief biechtviering en ziekenzalving, het geven van kleine conferenties en daarnaast het voeren van persoonlijke gesprekken met parochianen. Volgens Walter was het alleszins de moeite om meegemaakt te hebben: de hoop die mensen opvatten, door de blijde Boodschap of door gewoon te luisteren naar zorgen en vreugdes, was enorm.

South Uist

Ben Frie doet verslag van zijn bezoek aan South Uist, een klein eiland dat onderdeel uitmaakt van de Schotse Hebriden: 'Toen we met een klein vliegtuig geland waren op South Uist, werden we opge-

haald door een joviale pastoor, die zijn vreugde toonde over onze komst. "Wij leven hier zo aan de rand van de samenleving, dat er maar zelden iemand komt om iets inhoudelijks aan te reiken, een lezing te geven of wat dan ook. En nu zijn er vier jezuïeten om onze parochianen een beetje bij te spijkeren!" Onze zending: met z'n vieren een gebedsweek begeleiden in een parochie. De omgeving is fascinerend, vooral omdat er zo weinig is. Geen mensen, geen bomen, geen lawaai. De stilte overrompelt. Hier is niets meer wat je kan afleiden: je bent meteen bij jezelf, zonder opsmuk of omwegen. Hier ben je wie je bent, je kunt je niet meer verstoppen achter behendigheid of mooie woorden. We zijn hier weliswaar voor de parochianen, maar toch ook voor onszelf: ons is gevraagd na te denken over de toekomst van de vier jezuïetenprovincies. En diepgaand: met z'n vieren hebben we dagelijks een uitwisseling over onze gebedservaring, over ons jezuïet zijn – en dat heb ik zo intens lang niet meer meegemaakt in ons midden. En we hebben onze gezamenlijke taak: er tekenden 17 mensen in op ons aanbod, veel meer dan de pastoor verwachtte. De deelnemende parochianen hebben een vergelijkbare ervaring als wijzelf: de manier van bidden die jezuïeten je bijbrengen is nieuw, maar de moeite

De Britse, Ierse, Nederlandse en Vlaamse jezuïeten onder 67 jaar verzameld in Clongowes, Ierland.

waard. Er wordt iets in je aangesproken, dat als het ware lag te sluimeren, lag te wachten om gewekt te worden. En als je het nieuwe eenmaal aandurft, kun je je verlaten op de ervaring dat God nabij is dan je dacht.'

Brugge

In het kader van het zomerproject 'Islands & Lowlands' bracht één groep van vijf man een week door in de communauteit van Brugge. Theo van Drunen rapporteerde dat vanuit deze uitvalsbasis diverse werken van de Vlaamse provincie of individuele jezuïeten werden bezocht: 'er vond een uitgebreid gesprek plaats met dhr. Peter Goossens, de nieuwe directeur van de Oude Abdij, die ons aldaar rondleidde en van zijn sprankelende ideeën deelgenoot maakte. 'Veldzicht', een dagverblijf voor mentaal gehandicapten, waar Bart Bosteels werkzaam is, werd bezocht. Het asielzoekerscentrum waar Pieter-Paul Lembrechts werkt kon alleen van de buitenkant worden bekeken. Walter Fabri organiseerde voor ons een rondleiding door de 'jezuïetengeschiedenis'

van Brugge. Maar de meeste tijd was toch wel gereserveerd voor bezinning, gebed en onderscheiding. Ondertussen vierden we daar ter plaatse ook nog eens het feest van Ignatius én (op de vooravond) de verjaardag van overste Hugo Roeffaers. Ons groepje had "het beste deel gekozen" en niemand nam het ons af...'

Na deze week kwamen alle 104 jezuïeten opnieuw voor drie dagen bij elkaar, ditmaal in Ierland, om de vruchten van het proces te plukken. Plaats van de afspraak was het Clongowes Wood College, een internaat even buiten Dublin. Iedereen was het erover eens dat we in de verschillende groepjes samen geweest waren als vrienden in de Heer. We hadden in de praktijk ervaren wat het betekent als medebroeders van verschillende provincies samen te leven en te werken – hoe kort ook. En we hadden ook ondervonden dat je doeltreffender bent en meer uitstraalt als je dat als een groep doet. Deze kwaliteit van samenzijn als jezuïeten is waarschijnlijk de belangrijkste vrucht van het hele gebeuren.

Over de concrete vorm die de samenwerking tussen de vier provincies moet aannemen bestaan daarentegen nog veel vragen. Zelfs Pater Generaal Nicolás, die er in Clongowes bij was, weet daarop het antwoord niet. Er is geen voor de hand liggende structuur. De toekomst is helemaal open. We waren trouwens niet bijeen om daar beslissingen over te nemen – dat zullen de provinciaals doen als de tijd rijp is – maar om elkaar te ontmoeten in wat ons eigen is: de missie. En in deze ontmoeting mochten we ervaren dat we onze zending als dienaars van Christus beter (comparatief!) vervullen als we dat samen doen.

*Ward Biemans SJ, Wouter Blesgraaf SJ,
Walter Ceyssens SJ, Bert Daelemans SJ,
Theo van Drunen SJ, Ben Frie SJ,
Pieter-Paul Lembrechts SJ en Jan Stuyt SJ.*

Voor wie een aantal Ierse filmpjes wil zien over het zomerproject: <http://www.jesuit.ie/tag/experiments2015/>

Een reportage over de gebedsweek in South Uist: <https://youtu.be/BLgshcNzKKY>

Boek over Frans van der Lugt SJ

Op 7 april 2014 werd, kort voor zijn 76e verjaardag, de Nederlandse jezuïet Frans van der Lugt vóór de deur van zijn huis in Homs (Syrië) doodgeschoten. Terstond werd over de hele wereld via radio, TV en nieuwsmedia deze moord bekend gemaakt. Tallozen spraken hun afschuw uit en wezen op de moed van pater Frans om trouw te blijven aan het volk van Syrië. Onder hen waren paus Franciscus, Generaal-overste van de jezuïeten Adolfo Nicolás, Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties Ban Ki-moon, en minister van Buitenlandse Zaken Frans Timmermans. Er volgden herdenkingsdiensten, onder meer in De Krijtberg, en publicaties wereldwijd.

Nu verschijnt er voor het eerst een boek: *Frans van der Lugt SJ (1938-2014), bruggenbouwer en martelaar in Syrië*, samengesteld door Paul Begheyn SJ, en uitgegeven door Uitgeverij Valkhof Pers in Nijmegen. Daarin zijn teksten van en over Frans bijeengebracht, samen met een royale keuze aan illustraties. Het boek telt 120 bladzijden en kost 12,50 euro.

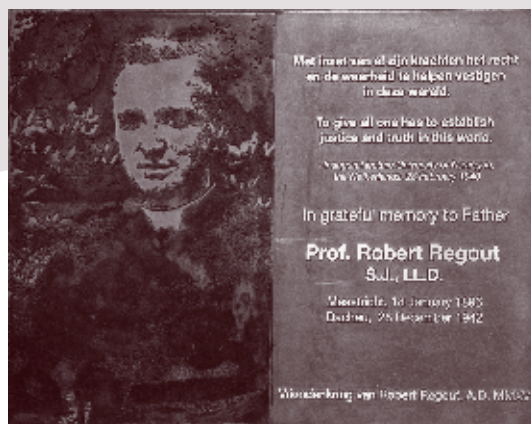
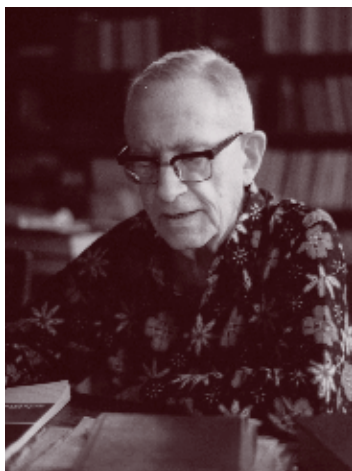
Pater Zoetmulder ontvangt postuum hoge Indonesische onderscheiding

Twee jezuïeten ontvangen de Mahaputera onderscheiding, één van de belangrijkste burgerlijke onderscheidingen in Indonesië. Onder hen bevindt zich de in 1995 overleden Nederlandse Peter Joseph Zoetmulder.

Pater Zoetmulder wordt geprezen om zijn belangrijke bijdrage aan het behouden van de Javaanse cultuur. Ook de Duitse pater Franz Magnis-Suseno ontvangt de onderscheiding, vanwege zijn grote intellectuele bijdrage aan de Indonesische samenleving. Hij is nog altijd woonachtig in Jakarta en viert dit jaar zijn 60-jarig jubileum als jezuïet.

Pater Zoetmulder, afkomstig uit Utrecht, overleed in 1995 op 89-jarige leeftijd en werd begraven op Java. Hij arriveerde er als novice op 19-jarige leeftijd, waar hij de klassieke Javaanse literatuur en de oude traditie van de Indonesische taal begon te bestuderen. Na de Tweede Wereldoorlog, waarin hij gevangen zat in Japanse detentiekampen, werd hij professor in de Javaanse taal en literatuur op de Gadjah Mada Universiteit in Yogyakarta. Een van zijn meest bekende publicaties is het essay 'Kalangwan', over de schoonheid van de literatuur en poëzie van Java.

BRON: CVANDAAG.NL

Plaquette Robert Regout SJ aangeboden aan Gedenkstätte Dachau

De Nijmeegse hoogleraar Volkerenrecht prof. mr. Robert Regout SJ kwam eind 1942 om het leven in het Duitse concentratiekamp Dachau. Te zijner nagedachtenis is nu een plaquette gegoten in 12 kg. brons, gemaakt door de bekende kunstenaar Cor Litjens.

Hoogleraar Sebastiaan Roes, verbonden aan het Centrum voor Notarieel Recht aan de Radboud-universiteit Nijmegen, zal eind september namens de Vriendenkring van Robert Regout de plaquette aanbieden aan de Gedenkstätte van Dachau. Portretten van Robert Regout hangen eveneens in het Grotiusgebouw van de universiteit en in de Petrus Canisiuskerk in het centrum van Nijmegen.

Op 28 februari 1940, kort voor de Duitse bezetting van Nederland, gaf pater Regout zijn inaugurele rede aan de universiteit van Nijmegen. Een bekend citaat hieruit is het volgende: 'Ideeën hebben hun tijd nodig om tot rijpheid te komen; arbeid die vruchteloos lijkt, kan een kostbaar bezit vormen voor latere geslachten; en zelfs op de ruïnes van verwoeste beschavingen heeft telkens opnieuw een volgende generatie zich een veiliger woonplaats gebouwd. Ook voor wie de toekomst met zorg tegemoet ziet, blijft de plicht van deze dag duidelijk: met inzet van al zijn krachten het recht en de waarheid te helpen vestigen in deze wereld.'

BRON: RADBOUDUNIVERSITEIT NIJMEGEN

Meer info: www.robertregout.nl

Mathé Prick (Nijmegen, 1946) is, sinds het afscheid van Paul Elsen, directeur van het kloosterverzorgingshuis Jan Berchmans, Nijmegen. Hij was korte tijd jezuïet. Hij studeerde geneeskunde aan de Universiteit van Amsterdam en was werkzaam als neuroloog in Nijmegen.

Hoe heb je de jezuïeten leren kennen?

Ik ging naar de Petrus Canisius Lagere School, daarna naar het Canisius College. Op de Maria Congregatie van het college waren wij onder de supervisie van pater Piet van Breemen.

Wat trekt je aan in de ignatiaanse spiritualiteit?

Het zoekende karakter ervan. Je leert onderscheiden. Ik heb het mijn patiënten vaak voorgehouden: neem een oplossing vast in je hoofd en leef daar een paar dagen mee. Neem dan de alternatieve oplossing in je hoofd en ga daar enkele dagen mee naar bed en sta er mee op. Vergelijk daarna de beide periodes. Wanneer was je het meest op je gemak, het meest bij jezelf? Dan weet je de oplossing.

Wanneer noem je iemand een vriend?

Twee vrienden uit het vroegere noviciaat zijn mijn leven lang gebleven. Ik bel ze af en toe op. Ik zie ze soms. Het gesprek gaat door. Met een collega in het ziekenhuis had ik dat ook sterk: hoe doe je dingen het beste? Een vriend is iemand die naar mij luistert en naar wie ik graag luister.

Wat valt je tegen in jezelf?

Ik laat soms dingen liggen.

Houd je van kunst, muziek?

Vanaf 1977 gaan mijn vrouw en ik acht keer per jaar naar de uitvoeringen van de Nijmeegse Stichting voor Kamermuziek, topniveau. Ik bespeel zelf geen instrument. Ik doe mee met het verzamelen en behouden van oud-Nijmeegs zilver.

Wie is je meest bewonderde persoon?

Mijn moeder. Ze was getrouwd met een veeleisende, lastige man, maar zij wist hem goed te assisteren en toch ook haar eigen keuzen te maken. Ze gaf hem en ieder van de kinderen ruimte.

Wat is jouw idee van een gelukkig leven?

Ik wil mijn vrijheid om mijn dingen te kunnen doen, net als mijn moeder. Ik wil, beter gezegd, de ruimte daarvoor. Dat was in de neurologische praktijk soms erg moeilijk door al die protocollen. Ik nam als arts de ruimte om kritisch te kunnen vaststellen wat voor de patiënt het beste is. Ik weet waar mijn grenzen zijn.

Van welke historische gebeurtenissen was jij getuige?

De ontdekking en het succesvol toepassen van een medicijn bij een hersentumor. Het Tweede Vaticaans Concilie. Op 21 augustus 1968 de Russische inval in Praag. In mijn Amsterdamse jaren leefde ik midden in het studenten-protest.

Wie is Ignatius in je leven?

Een historische figuur. Bij rondleidingen in de Stevenskerk laat ik een reliëf zien van beelden met afgehakte hoofden: de familie Canisius. Op het Valkhof logeerde in 1570 Anna van Oostenrijk, toekomstig gemalin van Filips II. De eeuw van Ignatius: absolutistisch, militaristisch, maar met nieuwe dingen bezig.

Heb je een levensmotto?

Luisteren en kijken.

Interview: Eduard Kimman SJ

Het leiderschap van paus Franciscus

Toen op 13 maart 2013 de zojuist gekozen paus Franciscus zich voorstelde aan de menigte op het Sint Pietersplein in Rome, zei hij dat de kardinalen tot de uiteinden van de aarde hadden gezocht om voor Rome een bisschop te vinden. Een bisschop voor de kerk van Rome, die in liefde de voorganger is van alle andere kerken. Daarna boog hij zijn hoofd en smeekte om gezegend te worden door alle mensen daar aanwezig. Er volgde een intense stilte op het plein. Niemand was toen in staat in deze simpele woorden en gebaren de contouren van een nieuwe vorm van leiderschap te ontdekken.

Zijn directe voorgangers, paus Johannes Paulus II en paus Benedictus XVI, hadden eigen accenten gezet: de een op het pausschap in een gefragmenteerde kerk en de ander op de zuiverheid van de geloofsleer. Paus Franciscus plaatst het volk van God centraal, neemt de devoties, de nood en het zielenheil van de gewone gelovige serieus en laat zich eerder leiden door de beweging van de Geest dan door een plan. Zijn leven lang al is hij een diep vrome man die leeft vanuit meditatie en gebed. Hij weet gemakkelijk een juist woord van troost, opbeuring of oriëntering te geven aan medejezuïeten, aan stafmedewerkers of aan medegelovigen. Als novicemeester, als provinciale overste van de Argentijnse jezuïeten en als aartsbisschop van Buenos Aires verraste hij door zijn charismatische onverstoorbaarheid.

Theologie van het volk

Wat wij nu wereldwijd ervaren als een onmiskenbaar spiritueel leiderschap was enkele decennia geleden niet onomstreden. Als rector van het grote opleidingshuis voor de Argentijnse jezuïeten had hij een *teología del pueblo* doorgevoerd in het studieprogramma, in zielzorgstages, in de manier van bidden en de verantwoordelijkheid van de community voor de parochiekerk. Allemaal zaken die bij een groep jezuïeten, werkzaam in een sociaalwetenschappelijk centrum, roken naar conservatisme en gedweeë volksvroomheid. De nieuwe oversten in Argentinië maakten schoon schip. Op 50-jarige leeftijd moest de oud-provinciaal en oud-rector Jorge

Bergoglio zijn koffers pakken en in Duitsland aan een doctorale promotie gaan werken. De aanpak van Bergoglio om jonge jezuïeten van begin af te trainen in hun vermogen om het hart van arme mensen te verstaan, maakte plaats voor een conceptuele training die moderner en eigentijds heette te zijn.

Bijna dertig jaar later komt deze episode onbegrijpelijk en pijnlijk over. Hoe kan het dat medebroeders elkaar zo niet kunnen begrijpen en dat een nieuwe provinciaal of een nieuwe overste zo grondig een voorganger wegwerken en zijn werk ongedaan maken? Waarom moest Jorge Bergoglio in een soort ballingschap worden weggestuurd, die eigenlijk pas na twaalf jaar, toen hij aartsbisschop werd van Buenos Aires, of wellicht pas bij zijn pauskeuze beëindigd werd?

Aartsbisschop

De kardinalen die Bergoglio tot paus gekozen hebben, mogen iets geweten hebben van deze en andere moeilijkheden maar moeten vooral gehoord hebben van zijn kwaliteiten binnen de CELAM: de Zuid-Amerikaanse koepel van bisschoppenconferenties. De plenaire vergadering van CELAM in Medellín, in 1968, had inzichten van het Tweede Vaticaans Concilie toegepast en vertaald naar de situatie van Latijns Amerika. Vanaf de zitting in Puebla (1979) was CELAM omstreden. Dialoog maakte plaats voor facties en sociale concepten. In mei 2007, in Aparecida, Brazilië, was Bergoglio mederedacteur van het slotdocument van de vijfde plenaire zitting van CELAM. Deze vergadering verliep harmonieus mede dankzij het stille, diplomatieke en redactionele werk van de Argentijnse kardinaal Bergoglio, die begreep dat een bisschoppenvergadering een dienstbare houding van elke deelnemer maar ook kundige leiding en een handig secretariaat vereist. Er verschijnen nu studies die duidelijk maken dat Bergoglio zijn leven lang een leiderschap uitstraalde dat gekenmerkt werd door nederigheid, door overleg en door werken aan consensus. Dat ging hem als provinciaal minder goed af dan als aartsbisschop. Twee Argentijnse journalisten schreven een boek over hem, toen hij nog aartsbisschop was. Hij vertelt dat hij het leven ziet als een voortdurend leerproces. 'Geduldig je weg gaan is de tijd aanvaarden en toelaten dat anderen hun leven zelf tot ontplooiing brengen.'

Paus Franciscus' leiderschap

De journalist Austen Ivereigh schreef *The great reformer: Francis and the making of a radical pope* (London, 2014) waarin hij laat zien dat Jorge Bergoglio nooit participeerde in gekonkel, in slim netwerken of in een groot herstructureringsidee. Wat opvalt in de intellectuele ontwikkeling van Jorge Bergoglio is zijn vasthouden aan twee auteurs: de dominicaan Yves Congar met zijn boek *Vraie et fausse réforme dans l'Eglise* (Paris, 1950) en de jezuïet Henri de Lubac met zijn boek *Méditation sur l'Eglise*

(Paris, 1953). Is het toevallig dat deze beide Franse theologen ook een periode van verdachtmaking en ballingschap hebben meegemaakt voordat zij herontdekt en opnieuw erkend werden in het Tweede Vaticaans Concilie?

Paus Franciscus is een mens gebleven die nederig en geduldig de inzichten van anderen hoog waardeert. Hij is in staat in vergaderingen brede, tegengestelde opvattingen te aanhoren terwijl hij zich misschien afvraagt uit wat voor een gemoed die opmerking afkomstig is. Hij luistert als een biechtvader of een geestelijk leidsman die de gesprekspartner helpt zichzelf te verstaan en zich tot God te verhouden. Het is geen leider die mensen afschrijft omdat ze niet in zijn schema passen. Zijn benoemingen zijn zorgvuldig voorbereid. Ervaring en godsvrucht tellen. Niet de publicatie van een artikel en het behoren tot een denkstroming, zoals bij zijn voorganger wel gebeurde. Naar anderen toe werkt Bergoglio aanstekelijk: hij enthousiasmeert. Vanaf de eerste minuten op het balkon als pas gekozen bisschop van Rome riep hij gevoelens van sympathie op die zich explosief verspreidden. De sociale media dragen dit gevoel verder. Deze man wil helemaal niet modern zijn. Misschien heeft hij niet eens moderne ideeën. Hij is getraind in een spiritualiteit, gegrondvest op de methode van de *Geestelijke Oefeningen* van Ignatius. Een man van gebed. Een man van inkeer. Een man van het evangelie. Maar hij hoort helemaal bij deze tijd. Hij communiceert in de taal van het volk. Hij doet wat hij zijn novicen, zijn studenten en zijn medebroeders altijd voorhield: zoek het hart van de gewone gelovige want die heeft ons wat te zeggen. Hij associeert het bisschopsambt niet met hiërarchie en macht maar met dienst en voorbeeld. Hij streeft naar zelfsturing in de organisatie: de top stelt een voorbeeld maar neemt niet alle beslissingen. Daar is hij te collegiaal voor. Leiding geven is luisteren en besturen is afwachten tot de Geest te kennen geeft iets te doen.

Eduard Kimman SJ

Jezuïeten helpen met wederopbouw in Nepal

Samen met de Verenigde Naties en met vele andere hulporganisaties helpen de jezuïeten met de wederopbouw van verwoeste dorpen in Nepal. Op 25 april jl. werd Nepal getroffen door een aardbeving met een kracht van 7,8 op de schaal van Richter. Begin juni volgde bovendien nog een naschok met een kracht van 7,3. Bijna 9.000 mensen vonden de dood en meer dan 22.000 raakten gewond. Aanvankelijk was de noodhulp vooral gericht op het aanleggen van tentenkampen en voedselvoorziening. Dit werd bemoeilijkt doordat wegen onbegaanbaar waren geworden en de verder weg gelegen dorpen lastig te bereiken waren. Inmiddels zijn de Nepalezen met de wederopbouw begonnen. Voor veel kleine boerenbedrijven ligt de prioriteit bij het herstellen van de beschadigde landbouwgronden, het planten van gewassen waar dat mogelijk is en het voeren van het vee. Het herstel van hun eigen huizen volgt vaak pas in oktober, na het regenseizoen.

In Nepal zijn 68 jezuïeten werkzaam, onder andere in zes scholen en in de sociale hulpverlening. Deze scholen zijn grotendeels onbeschadigd. Volgens de Canadese jezuïet William Robins, assistent van de regionale overste in Nepal, zijn de grootste uitdagingen in het land nog altijd het realiseren van (tijdelijke) opvang en de voedselvoorziening. Om in deze behoeften te voorzien, hebben de jezuïeten het Nepal Jesuit Social Institute (NJSI) opgericht, dat teams uitzendt naar de veraf gelegen landelijke gemeenschappen. Zij verlenen medische zorg, mate-

rialen en assistentie bij de herstelwerkzaamheden. Pater Robins: 'De meeste scholen zijn ingestort, dus helpen we bij het bouwen van tijdelijke klaslokalen zodat de leerlingen hun studie weer kunnen oppakken. Waar de jezuïeten het best kunnen helpen, is in het onderwijs, door ervoor te zorgen dat de scholen weer functioneren.' Louis Prakash SJ, directeur van het NJSI, zag dat aanvankelijk de mensen angstig waren en volkomen gedestabiliseerd. 'Nu blijkt dat de gezamenlijke inspanning van solidariteit tussen instellingen, internationale hulpverlening en maatschappelijke groeperingen de vrucht draagt van hoop.' En over zijn Nepalese vrienden en burens zegt pater Robins: 'zij verwerken hun zorgen en hun pijn en gaan door, ze kijken vooruit.'

Ward Biemans SJ

Voor donaties:

Bank: Unicredit
IBAN nr. IT67G0200804020000101481169
BIC/SWIFT: UNCRITM1L07
t.n.v. A.S.A.M. I COLORI DEL MONDO ONLUS
Via Giulio Petroni, 12/M
70124 - Bari, Italië

Voor updates: zie op facebook:
Earthquake Relief by Nepal Jesuits

Kinderen laten hun nieuwe rugzakken zien die ze van het NJSI hebben gekregen.

AMSTERDAM

Xaveriushuis

De zomer was een periode van aan- en afwezigheid. Om te beginnen is Bart Baele aangekomen in het Xaveriushuis. Hij wordt hier minister. Ook zal hij werken in het Ignatiushuis. * Tijdens het zomerexperiment waren twee Engelsen, één Ier en Bert Daelemans als Vlaming werkzaam in het Xaveriushuis met Gregory Brenninkmeijer als 'opvang'. Alle bewoners van het huis aan het Singel hebben deelgenomen aan het zomerexperiment en zijn enthousiast teruggekomen na gepelgrimeerd te hebben, gebedsweken te hebben gegeven, voordrachten te hebben verzorgd en te hebben gepreekt in België, Ierland en het Verenigd Koninkrijk. * Ward Biemans is inmiddels gesetteld en begonnen aan zijn taken voor GCL en het Ariënsinstituut, de priesteropleiding in Utrecht, waar hij geestelijk begeleider is geworden van de studenten. Hij is tevens coördinator voor Nederland en Vlaanderen van Magis 2016, het voorprogramma voor de Wereldjongerendagen in Krakow. * Jos Moons heeft op 14 juli cum laude het diploma 'kerkelijk licentiaat' behaald. * Paul Begheyn heeft zijn boek over Frans van der Lugt voltooid. (zie pag. 7) * De Xaveriuskerk (de Krijtberg) is in het toeristenseizoen druk bezocht. Op 19 augustus waren het er duizend op een dag.

ANTWERPEN

Romero

Op vrijdagmorgen vielen ze hier binnen, de jongeren: twee Britten, een Ier, een Nederlander, en iets later een Vlaming. Gemiddelde leeftijd maar 53, dankzij Wouter Blesgraaf, 33. Om 14.00 uur al een eerste contact in de kathedraal met E.H. Rudi Mannaerts, de verantwoordelijke voor de toerismepastoraal in Antwerpen. Met een intense spoedcursus wou hij zijn kandidaat-gidsen voor hun job klaarstomen. 'Nog vragen?' 'Kunnen we woensdag vrij krijgen?' Terzijde: 'Is dit een actieve orde?' Blijkbaar was er aan beide kanten wat verwarring over elkaars bedoeling en verwachtingen. Wordt het een bezinningstijd voor onderscheiding of een kerkgidsenexperiment? Een gesmaakt gezamenlijk avondmaal hielp mee de gulden middenweg te vinden. Er werd stevig gegidst, en meer nog, er werden interessante, soms diepzinnige gesprekken gevoerd

met een heel verscheiden, verrassend internationaal toeristenpubliek. Pastoraal heel zinvol werk. Gingen de kerkdeuren dicht, dan werd er in Romero binnenskamers gebeden, gereflecteerd en gedeeld. Ook heel duidelijk was iedereen vol lof over de kwaliteit van onze kokkin en haar keuken. 'We komen terug!' * Jan Koenot heeft door zijn gekwetste enkelbeen heel dit evenement moeten missen en was zo meer dan ooit kamergebonden. Wel volgt hij nu een gepaste kinesithérapie. * In de plotse stilte na dit interprovinciale offensief kon er weer wat aandacht worden besteed aan de timing en procedure van de herschikking van de huizen in Antwerpen. Half oktober zouden er drie mensen van Loyola naar Agora vertrekken en kunnen daar de noodzakelijke aanpassingen beginnen. Romero blijft voorlopig buiten schot. Op de begane grond en de eerste verdieping zouden de kantoren komen, op de derde verdieping blijft wel de keuken. Als ook de kokkin met haar befaamde keuken maar ter plaatse blijft.

BOECHOUT

Xaverius in Capenberg

Ward Dirven is 90 geworden en blijft springlevend. Hij gaat al weldoende rond bij de bewoners van Capenberg. Hij is onze nooit stilzittende boodschapper met tram 15 van hier tot Antwerpen. Marcel Wouters is na een ongelukkige val met kneuzingen aan de wervelkolom verhuisd naar Heverlee. * Charles Verhezen verbleef drie weken in Congo. De Kwangomissie vierde haar eeuwfeest en Charles is van die regio overste geweest. Hij was dan ook de aangewezen man om in Popokabaka honderd jaar geschiedenis te verhalen. * Elke avond verandert onze grote leefkamer in een speelhol. Fanatiek wordt er Rummikub gespeeld door Guy le Grelle, Mon Swaelen, Theo Fonteyn en Marc Van Nieuwenhove. Op woensdag komen er nog dames bij en dan lijkt het een waar casino.

MAGIS
2016 POLAND
www.magis2016.org

BRUGGE

Inigo

Ook ons huis mocht vijf medebroeders uit drie provincies ontvangen tijdens het zomerexperiment. Zij werden door huisgenoten in de namiddag meegenomen naar plekken in Brugge en omgeving waar zij werkzaam zijn. Verder reflecteerden de deelnemers over de grote lijn die hun in Heverlee was meegegeven. Drie huisgenoten namen op verscheidene plaatsen aan deze dagen deel: Leo De Weerd, Pieter-Paul Lembrechts en Bart Bosteels. Verrijkende dagen waren het. Buiten het werk 'naar binnen' is ons huis ook 'naar buiten' actief: retraites begeleiden in Drongen en elders: Walter Fabri en Hugo Roeffaers; cursussen geven, ook in Nederland (Peter Van Gool); de nodige eigen retraites en vakanties.

BRUSSEL

Arrupe

In die zonnige dagen na de memorabele zomerbijeenkomst van de 'jongere' jezuïeten, na de opmaak van de nieuwste *Status Provinciarum*, en voor het hoogfeest van Maria Tenhemelopneming zoeken mens, plant en dier verkoeling op. Onze provinciaal doet dat in de plantentuin van Meise en zijn socius in de Dordogne. Pater minister tuft naar Amsterdam waar zijn wortels liggen naast nog wat worteltjes voor onze keuken. De rest van de bewoners cijfert zich weg bij een zuinige ventilator.

Brussel geeft ondertussen zijn geheimen prijs aan bezoekers uit den vreemde. Niet alleen mochten we medebroeders uit tropische landen verwelkomen maar ook meer en meer wapenbroeders uit Nederland (om hun namen te kennen blijft onze gastenlijst ter inzage beschikbaar). De metropool oefent blijkbaar aantrekkingskracht uit op hen die dorsten naar een opwekkend moment. * Alleen onze huisduif heeft na een verblijf van een goed

jaar op ons balkon haar vleugeltjes uitgeslagen. Al die tijd vertederde zij ons vaderhart. Een minnaar of heimwee naar een thuishaven – wie zal het zeggen – dreven haar weer van ons weg. De zoete herinnering sterkt ons echter nog steeds in de strijd om het dagelijkse bestaan.

DELFT

Stanislashuis

Intussen is ons huis verrijkt met twee nieuwe huisgenoten: Gerard Wilkens en Ben Stoffels. Per september komt de uit Amerika afkomstige en in China docerende pater Terry Curry voor een jaar weer naar Delft om er zijn 'PhD' te voltooien. Dan is de communiteit ineens verdubbeld! * De afgelopen tijd is gevuld met een wolk van bezoekers. Missionaris Leonard Smit verbleef hier op verlof uit Indonesië. Zaterdag vóór Pinksteren begroetten we twee novicen en de novicemeester. In de experimentenweek van de 'jonge jezuïeten der vier provinciën' hadden we Pieter-Paul Lembrechts uit Vlaanderen, Gerry Clarke uit Ierland en Paul O'Reilly uit Engeland in ons midden. Zij hadden zich ten doel gesteld God te zoeken en te vinden in de stad. Bijzonder inspirerend waren de uren die zij doorbrachten in de neogotische Maria-van-Jessekerk. Zij voerden daar onverwacht intensieve, pastorale gesprekken met bezoekers die even naar binnen dreventen om een kijkje te nemen, even te bidden of een kaarsje op te steken. * Hun bezoek viel samen met het overlijden van Emmy, de zus van Bert ten Berge. Door hun eerbiedig medeleven gaf dat niet alleen extra diepte aan hun verblijf, maar ook troost en steun aan Bert. Hun week werd afgesloten met het feest van Ignatius. We hadden de leden van het Stanislas-team uitgenodigd. Onze gast-jezuïeten verzorgden de viering, waarin zij terugblikten op de afgelopen week. Waarna gezamenlijke maaltijd. Toen zij de volgende morgen vertrokken, hadden we het gevoel afscheid te nemen van drie huisgenoten. * We vernoemen nog de gesprekken in de tweede week van mei met leerlingen van de derde klas in het kader van hun I.P-project. Zij denken dat die letters staan voor Identiteitsproject; in feite staan ze voor Ignatiaanse Pedagogiek; maar voor ons betekenen ze Ingevlogen Paters. * Op 20 mei ontvingen we bovendien twintig leerlingen van De Breul uit Zeist

in het kader van hun Kloosterdagen. Met behulp van identiteitsmedewerkers Ilse Dekker en Anne Mieke Huijsmans lieten we ze een dag lang kennis maken met de Ignatiaanse spiritualiteit.

GENT-DRONGEN

Hurtado

Eind juni trok André Cnockaert eens te meer naar Lourdes om er de geestelijke oefeningen te geven in het Centre Assomption. Wauthier de Mahieu gaf ondertussen geestelijke oefeningen in Ranst. Bij hun terugkeer was het nieuw team van het centrum Oude Abdij voltallig. De laatst aangeworven nieuwe kracht dhr. Philippe Van Tichelen was in dienst gekomen. Hij zal ook inwonend zijn. Zo komt een einde aan een zwaar jaar van overgang en instabiliteit. Het was een jaar van leren 'omgaan met verandering', naar de acht stappen van schrijver John Kotter (Onze IJsborg smelt) die André voorstelde op de IgNAN-dag. Juli was in het centrum de maand van geestelijke oefeningen in persoonlijke begeleiding. Bart van Emmerik en Wauthier namen elk de verantwoordelijkheid voor een etmaal op zich. * Guido Vloemans heeft na het onverwacht overlijden van pastoor Koen Blicck, de zorg voor de Sint-Jozefparochie erbij gekregen. In juli heeft hij de drukte van twee parochies achter zich gelaten en is voor de zoveelste keer Groot-Brittannië gaan verkennen. Het was een deugddoende vakantie. Toon Suffys heeft een geslaagde vormselviering meege maakt in de kathedraal van Gent. Er waren meer dan 900 gelovigen om de gave van de Geest aan veertig vormelingen mee te beleven. De catechese op zondag gaat door, ook na het vormsel. De laatste dag van juli hebben wij Ignatius gevierd in broederlijk (en zusterlijk) samenzijn. Toon ging voor in de eucharistie waarbij al wie in huis was en enkele buitenstaanders mee vierden. Wij zongen liederen, goed gekozen door dhr. Pascal Bottelberghe. Pascal is de onvervangbare 'doe het al' specialist van de Oude Abdij. Hij wisselde de zang af met gesmaakt orgelspel. * Daarna tafelden de vijf jezuïeten van het Gentse Hurtado en de aanwezige stafleden en personeel van het Centrum gezellig samen rond een smakelijke, wijn overgoten, maaltijd waartoe iedereen zijn steentje had bijgedragen. Spijtig dat twee stafleden er niet bij waren; allebei op welver-

diende vakantie. Het werd voor René Loyens, Toon en Guido een prettig kennismaken met het nieuwe team. Na de maaltijd gingen we allen blij uiteen met een gevoel dat we samen hoopvol de toekomst tegemoet kunnen gaan.

Het nieuwe bestuur heeft beslist de eerste helft van augustus geen activiteiten in het centrum te laten plaats vinden: vakantie. Wauthier trok in augustus met God naar de bossen. Maar André was niet eenzaam, Bert ten Berge kwam hem gezelschap houden, op loop/fietsvakantie in de Leiestreek.

HEVERLEE

Jezuïetenhuis

De eerste helft van dit jaar werd gekenmerkt door een meer dan gemiddeld aantal sterfgevallen. Daar staan slechts vier nieuwkomers tegenover: Fernand Van Neste, Reimond Coulier, Marcel Wouters en Gilbert Boomgaert. Cyriel Van Doorsselaer mocht ondertussen zijn 102de verjaardag vieren, in aanwezigheid van zijn familie en een vertegenwoordiger van de stad Leuven. Maurits De Tollenaere en Albert Reynaert hadden afgehaakt in het zicht van de honderd. Van 7 tot 10 april gingen vier huisgenoten naar de Provinciale Congregatie: Bob Albertijn, Theo Brebels, Wilfried Heyvaert en Fons Swinnen. Overste en minister werden tijdens hun afwezigheid degelijk vervangen. Met Pinksteren startte hier een Internationale Conferentie over het Nieuwe Testament; zij bestudeerden hoe de studie en de verbreiding van het N.T. geëvolueerd zijn. Dat was een goede gelegenheid voor Prof. Reimund Bie-ringer om het nieuwe boek van Jan Lambrecht voor te stellen: *'Understanding What One Reads III'*; ook rector Torfs sprak woorden van lof. Fons Swinnen was weer heel actief met het begeleiden van retraites en het voorgaan in allerlei eucharistievieringen; met zijn nieuwe functie, hij wordt overste, zal hij heel wat aanvragen moeten afwijzen. Tijdens de zomermaanden kregen we verscheidene bezoekers voor kortere of langere tijd, zoals Johan Allary en Benoît Dondo uit Congo, Johan Konings uit Belo Horizonte, Brazilië, Mark Rotsaert uit Rome. Zeven huisgenoten vertrokken naar Nieuwpoort voor een week vakantie aan zee. De thuisblijvers genoten van heel wat lekkers tijdens onze huisvakantie, die besloten werd met een stemmige barbecue voor al wie

www.biddenonderweg.org

hier verblijft of werkt, onder hen ook wat jong volk, jobstudenten voor tuin, onderhoud en keuken. ✱ Het feest van Sint Ignatius op 31 juli werd ingezet met de dankviering in concelebratie van de overste Wilfried Heyvaert met twee huisgenoten die 50 jaar geleden op deze dag priester werden gewijd: Frans Feyen en Ignace Reynaert. Op het feestmaal waren ook een 25 genodigden aanwezig, medewerkers voor huis en kerk. Begin augustus kwamen twee medebroeders hier revalideren: Frans Mistiaen na een heupoperatie en Gilbert Boomgaert na een hersenbloeding en een lang verblijf in het ziekenhuis.

LEUVEN

Dijlehof

Op 7 juni is broeder Harry Verkoyen rustig overleden, twee dagen na zijn zus Lena. Die was graag afscheid komen nemen van haar stervende broer. Maar onderweg, van Neerpelt naar Leuven, is zij helaas aan een hartaanval bezweken. Bij de uitvaart van Harry hoorden wij een dankbaar getuigenis van oud-studenten, die nog altijd met hem bevriend waren gebleven. En ook de lovende woorden van directeur D. Demuynck: "Als allemans vriend heeft Br. Harry twintig jaar in dienstbaarheid mee gebouwd aan de gemeenschap van het Dijlehof". Wij zelf hebben jarenlang naar hem opgekeken als onze oudste medebroeder, dankbaar voor de manier waarop hij ons in goedheid is voorgegaan. ✱ In de voormalige kamer van Harry is intussen mevrouw Irène Cornelissen komen wonen, zus van Guido Cornelissen. Zij zingt al mee in ons Bellarminokoor! ✱ In juli kreeg onze gemeenschap het aangename bezoek van de paters Toon Suffys en Ward Dirven, die nog samen met broeder Bernard Verkissen in Oostakker gewoond hebben.

MECHELEN

Huis Leliëndaal

We hadden het goed voorbereid. Op Sacramentsdag 4 juni werd Gilbert Boomgaert 88. De week voordien was Marc De la Marche op een zonnige dag met Gilbert een bezoek gaan brengen bij zijn broer in Sint Idesbald en bij zijn zus in Oostende. Frans Mistiaen bezorgt Gilbert op de dag zelf een mooie liturgie en Marina, onze kokkin, bereidt naar keuze

van de feesteling een fijn diner. Aanvankelijk schijnt Gilbert te genieten van de maaltijd maar dan zien we het voor onze ogen gebeuren. Ineens kan Gilbert nog moeilijk zijn arm bewegen en niet meer slikken of spreken. We brengen hem naar zijn kamer en belen de spoeddienst. De verplegers willen Gilbert niet met onze kleine lift of langs de trap naar beneden brengen. Vijf minuten later is de brandweer met een vorklift ter plaatse en wordt Gilbert door het raam van de derde verdieping naar beneden in de ziekenwagen gebracht. Verdict: een kleine hersenbloeding. Gilbert is tot 4 augustus in het ziekenhuis en wordt dan overgebracht naar Heverlee. Hij wordt er na ongeveer 55 jaar Mechelen lid van de gemeenschap. ✱ De hospitalen werken voor ons iets te aanstekelijk. Op 28 juli brachten we Frans Mistiaen naar Vilvoorde voor een tweede heupprothese. Hij zal vanaf 3 augustus voor een veertiental dagen in Heverlee wat revalideren. En op 29 juli voerden we Paul Van Looy naar Duffel voor de sondering van de bloedvaten naar het hart. Dat hart is in prima staat maar het vroeg om twee stentjes in een toevoeder. En dat zijn dan de twee jongste en meest actieve leden van onze gemeenschap. Ons huis is een huis van retraitebegeleiders en begeleiders van de Geestelijke Oefeningen in het dagelijks leven. Marc De la Marche, Frans Mistiaen, Guy Borreman en Aimé De Vocht zijn altijd ergens bezig. Moest Paul Van Looy op alle vragen ingaan dan was hij nooit meer thuis. Frans laat een nieuwe wind waaien in onze kerk en tracht ze zoveel mogelijk open te stellen zoals voor het Festival van Vlaanderen, de Openkerkdagen, een zangkoor dat wil oefenen. En dan zijn er de drie thuisblijvers. Thuisblijvers? Georges Cerfontaine was er bij met de vakantie van de Christelijke Mutualiteit (CM) in Nieuwpoort. Jos Alaerts zorgt continu voor ons aller welzijn, maakt ondertussen overal vrienden, doet regelmatig kleine uitstapjes en is in stilte bezig met de vertaling van mystieke teksten, waarvan wij soms even kunnen mee snoepen. En Bob Ceusters doet wat hij kan met zijn falende motor, voor de boekhouding, de tuin, de keuken, het huis.

NIJMEGEN

Berchmanianum

Over het bezoek van Pater Generaal aan het Berchmanianum leest u elders in dit blad. Het nieuwe gebouw heeft inmiddels een naam gekregen: Aqua Viva. Deze Bijbelse naam houdt een belofte in, een programma van dynamiek, vrolijkheid en stralende perspectieven. Dat komt in een bejaardenhuis ruim van pas. Wat de nieuwbouw betreft: de twee parkeerlagen onder de grond zijn gereed, de begane-grondvloer is gelegd en de opbouw van de eerste verdieping is ver gevorderd. ✱ Wij vierden op 12 mei met grote hartelijkheid het afscheid van onze directeur de heer Paul Elsen. Vóór zijn ziekteperiode was hij de drijvende kracht van talloze technische problemen. Daarnaast had hij een gezond economisch inzicht. Hij verstond de kunst van het leiding geven: hij was mens met de mensen, met zijn mensen. ✱ Ondertussen zitten we in het oude gebouw niet stil: sinds april is er veel gesnoeid en gekapt in het bos aan de Houtlaan. Dat was sinds dertig jaar niet meer gebeurd. Het opgeschoonde bos deed mij denken aan een langharige die van de lentekapper terug keert. ✱ Behalve bos en siertuin was er ook een hertenkamp. Maar twee van onze hertjes aten van de verboden vrucht, rododendronbladeren, en stierven een wisse dood. Doordat er toen nog slechts twee beestjes restten – *sed duo non faciunt collegium* – moesten ook deze het veld ruimen. ✱ Als vakantie hielden wij een Italiaanse week waar de lezing over Pompei door Dr. Eric Moormann en een kostelijk entertainment van twee Italiaanse jongens uitsprongen. ✱ Wij maakten een boottochtje naar de Gouden Ham, gelegen in het Land van Maas en Waal. Het is een uiterwaard in een prachtig recreatiegebied. Op kosten en moeite werd niet gespaard en ieder kreeg een mooie dag. ✱ Sommige medebroeders hebben maar een beetje rust nodig. Piet van Breemen S.J. vertrok een week na zijn 89ste verjaardag, met een half gebroken pols, naar Oslo om daar retraitanten te begeleiden. ✱ 16 juni was een bijzondere, doch onopgemerkte dag: de ontmoeting op het Berchmanianum van drie missionarissen uit de drie voormalige missiegebieden van de Noord-Nederlandse provincie: Leonard Smit uit Indonesia, Hans Putman uit het Nabije Oosten en Gerard Turk uit Madagascar. Hans Putman en Gerard Turk waren in 1956 ingetreden en hadden

elkaar na hun eerste vormingsjaren in Nederland al ruim een halve eeuw niet meer ontmoet. Wij prijzen de Heer en vragen Hem dat Hij arbeiders naar zijn oogst blijft sturen.

Canisiushuis

Vlaming Bart Baele rondde zijn regentie – een uitgebreide stage - af in de tuin, waar hij samen met Wiggert Molenaar de werkperiode op het Berchmanianum afsloot met een goed bezochte afscheidsparty voor hun collega's. Het personeel van een huis vindt het vaak wel leuk om aan de nieuwsgierigheid toe te geven en in een ander huis van paters rond te kijken – hetgeen ruimschoots geschiedde. Wiggert vertrekt medio augustus naar het tertiaat in Salamanca; in diezelfde tijd verhuist Bart naar Amsterdam. ✱ Theo van Drunen en Ben Frie blijven de Molenstraatkerk trouw, Theo als pastoor en Ben als assistent naast andere medewerkende paters van het Berchmanianum. Voor Ben wordt de voorbereiding van de verhuizing van het Berchmanianum langzaam menens. Offertes worden besproken, inrichting voorbereid en gelukkig vond hij een bestemming voor de stellingen van de voormalige provinciebibliotheek (209 staanders alleen al, 1.880 meter plank!): begin september gaan ze naar een kerk in Den Bosch om daar te dienen als opslagruimte voor het vele vrijkomende kunstbezit in het bisdom. Ben zal ook gaan meedenken met het team van Drongen. Voorlopig houden ze getweeën stand op de Graafseweg in afwachting van wat komen gaat.

www.igniswebmagazine.nl

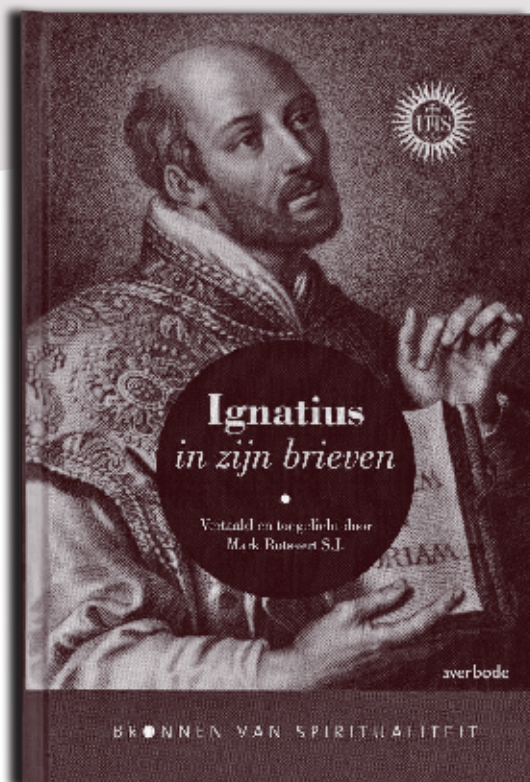
Mark Rotsaert SJ, Ignatius in zijn brieven

Ieder zou dit boek moeten kunnen lezen. Waarom dan wel? Hoewel er van Ignatius 6815 brieven bewaard zijn gebleven, heeft Mark Rotsaert er 41 geselecteerd en vertaald. Deze brieven heeft hij in zeven groepen verdeeld. Zij geven telkens een ander aspect van de persoon Ignatius weer: de geestelijk leidsman, de man die in alles het juiste midden zoekt; die veel belang hecht aan gehoorzaamheid; die richtlijnen geeft voor een goed bestuur. Je leest hoe hij dramatische situaties aanpakt; hoe Ignatius van conflict tot verzoening komt en tenslotte krijg je de brieven tussen Ignatius en koning Jan III uit Portugal onder ogen. De verscheidenheid van onderwerpen en geadresseerden alleen al toont de inhoudelijke veelzijdigheid van de brieven.

De werkwijze van de vertaler is dezelfde voor de zeven hoofdstukken: eerst wordt de invalshoek van het hoofdstuk belicht, dan volgen meestal vier tot vijf voorbeeldbrieven. Vóór de brief maken we kennis met de geadresseerde. Deze werkwijze maakt het lezen helder en aantrekkelijk om te volgen.

Wat valt tijdens de lectuur op? Hoewel er verscheidene eeuwen tussen schrijver en lezer liggen en dus de taal haar eigenheid heeft, valt toch op hoe direct en trefzeker Ignatius zijn standpunt in bondige woorden kan uiteenzetten. De soms moeilijke inhoud van een brief wordt samen met de zachtheid van een warm menselijk hart besteld. Zelfs als hij een radicale beslissing neemt, denk aan het ontslag als provinciaal van Simon Rodrigues, (p. 143), altijd zal hij zijn grote waardering en volgehouden liefde laten blijken. Ignatius is een man die verankerd is in de liefde tot Jezus de Heer en van daaruit naar mensen schrijft, wie zij ook zijn. Hun welzijn heeft hij steeds voor ogen. Geduldig weet hij aan te sporen, moed te geven, heldere richtlijnen te schetsen. Ook al weet hij heel goed wat hij wenst, toch is zijn verordening niet een eindpunt. Hij rekent op het onderscheidingsvermogen van wie hij schrijft.

Twee voorbeelden als smaakgevers: eerst over het laatste: uit een brief aan Joao Nunes Barreto, april 1555: 'Alles wat hier is voorgesteld, is bij wijze van raadgeving. De patriarch moet zich dus niet ver-

plicht voelen dit alles uit te voeren; men zal rekening houden met de situatie ter plaatse, zich veeleer houden aan wat de caritas, die weet te onderscheiden, en de zalving van de heilige Geest, die in alles altijd de belangrijkste gids moet zijn, hun zullen ingeven.' (p. 72)

Een tweede voorbeeld, uit een brief aan Ottavio Cesari, 7 juni 1556: om een lang verhaal, dat met veel moeilijkheden gepaard ging, kort te houden: Ottavio Cesari is een jonge man die intrad en daarbij hevige en volgehouden tegenstand van zijn moeder ondervond. Allerhande pogingen om tot een rustiger verhouding tussen haar, haar zoon en de Sociëteit te komen mislukken. Ottavio wordt ziek en Ignatius schrijft: 'De gehoorzaamheid vraagt van u dat u het herstel van uw gezondheid afwacht. U mag alle geestelijke en lichamelijke oefeningen en alle andere regels achterwege laten die een hinder kunnen zijn voor uw herstel, maar blijf in de vrees en de liefde van God.' (p. 137)

Walter Fabri SJ

Ignatius in zijn brieven, vertaald en toegelicht door Mark Rotsaert SJ, Altiora, Averbode, 2015, 172 blz., 25,00 euro, ISBN 978 90 3173 957 8.

Ernst Bolsius SJ, De Rol van het Hart, Series Bolsius

Bijna zestig jaar geleden werd Ernst Bolsius, wonende in een jezuïetenparochie en oud-leerling van het Aloysius College in Den Haag, jezuïet. Na zijn studies was hij werkzaam in onderwijs en in parochies en ontwikkelde een bijzondere educatieve en tevens pastorale kijk op de verkondiging. Hij spreekt mensen aan op hun eigen persoonlijke verhouding tot Christus. Hij vindt dat terug in de evangeliën die je lezen moet door de ogen van de auteur. Zoals zij Christus ervaren hebben. En wij lezen mee met de waarnemingen van de evangelist, we kijken met hem mee en we voelen innerlijk aan wat Christus te zeggen heeft.

In 30 preken van telkens ongeveer een bladzijde, met een korte overweging over een bepaald stuk evangelie, een Engelse samenvatting en een illustratie. 60 bladzijden bij elkaar. Belangrijk is de rol van het hart waar mensen aanvoelen dat het Koninkrijk naar hen toekomt. Vrouwen zijn hiervoor misschien gevoeliger. Dat illustreert Bolsius met zijn overweging over Maria en haar nicht Elizabeth aan het begin van het Lucas-evangelie, en over Maria Magdalena, die niet weg te slaan was bij het graf (Mattheus 28). De overwegingen hebben het karakter van een preek, ze spreken een directe taal. Ze dwingen de toehoorder of de lezer goed te luisteren of te lezen. Beter gezegd: goed te kijken naar Christus die ons God doet kennen op zeer verrassende manieren, met verrassende beelden en met open omschrijvingen.

God is bezorgd om ons, aldus de meditatie over de Goede Herder, maar eens komt Hij en eist Hij ons voor zich op. Ben je in staat om van jezelf afstand te doen? En jezelf uit handen te geven aan Hem die dat van je vraagt? Aldus Bolsius. En bij deze woorden denk ik: dat had de godsdienstleraar op het Aloysius College kunnen zeggen, dat had Ernst kunnen zeggen in de jaren dat hij doceerde in Yogyakarta, dat had hij kunnen zeggen in zijn preken in Groningen of Amsterdam. Dat zegt hij nu nog

Bolsius Readings

De Rol van het Hart

Ernst Bolsius SJ
Amsterdam, TextRelease 2015

als hij in het Nijmeegse op zondagen vooraan in de parochies. Wat een predikant!

Het is het eerste deel van een serie. Er komen dus meer van die indringende teksten waar Ernst je binnenvoert in een evangelieverhaal. De verloren zoon, bijvoorbeeld. Hij vraagt je je te identificeren met een persoon uit dat verhaal: de vergevende vader, de zoon die het stuur kwijt raakte, de keurige oudere broer die zich toch slachtoffer voelt? De zin van die parabel is dat iedere mens tekort schiet en dat iedereen afhankelijk is van de vergeving door een ander om verder te kunnen.

Eduard Kimman SJ

Ernst Bolsius, *De Rol van het Hart*, Series Bolsius Readings nr. 1, Amsterdam: TextRelease, 2015.
De preken zijn gratis te downloaden via:
http://www.krijtberg.nl/img/BOLSIUS_ROLHART.pdf

Pater Generaal bezoekt Nederland

Op 8 en 9 mei brachten Pater Generaal Adolfo Nicolás en zijn assistent voor West-Europa, pater Antoine Kerhuel, een bezoek aan de Nederlandse provincie. Dit was voor pater Nicolás zijn eerste bezoek als Algemene Overste.

Op 8 mei was de eerste afspraak op het bouwterrein van Aqua Viva in Nijmegen, de nieuwbouw voor de huidige bewoners van het Berchmanianum. In aanwezigheid van de locoburgemeester, bouwlieden, buurtgenoten en een twintigtal jezuïeten werden de stenen gezegend die volgend jaar worden aangebracht in de grote hal van de nieuwbouw met de woorden Vt oMnes VnVM slnt (mogen allen één zijn) - een chronogram dat het jaartal 2016 vormt. Aansluitend bezocht pater Nicolás het ziekenkwartier in het Berchmanianum.

Later op die dag vond een ontmoeting plaats met leden van het bestuur van de Sint Bonifaciusstichting en de Financiële Adviesraad. Pater Generaal vertelde over de opleidingen in Azië die vanuit Nederland ondersteund worden; hij is gefascineerd door de wijsheid die wij aantreffen in andere godsdiensten daar - de heilige Geest was al aan het werk voordat onze missionarissen voet aan wal zetten. Een benadering van de godsdienst als wijsheid biedt meer kansen voor vrede en verdraagzaamheid dan uitgaan van de profetische rol van de godsdiensten, zoals nu dominant in islam en christendom. Bovendien voelen ook niet-gelovigen zich aangesproken door wijsheid, terwijl een profetische uitspraak alleen werkt bij wie gelovige is.

Pater Generaal Nicolás (l.) wordt rondgeleid op de bouwplaats van 'Aqua Viva' door overste Jan Bentvelzen.

Aansluitend maakt Pater Generaal kennis met de leiding van de Tilburg School of Theology: we hoorden over de geschiedenis van de katholieke theologische opleidingen in Nederland, de huidige stand van zaken en de verkenningen over samenwerking met vier faculteiten in het buitenland. Hulpbischof Hoogenboom was bij de besprekingen met de TST en ging voor in de vespers in de kathedraal. Bij de avondmaaltijd werd het gezelschap nog uitgebreid met vijf studenten van de TST.

Na de overnachting op de Krijtberg was er zaterdagmorgen provincieconsult. De besturen van de Krijtberg en het Ignatius huis boden daarna een blik in de huidige activiteiten en de plannen, en er werd gesproken over de opdracht om te evangeliseren in de context van vandaag. Onder de lunch voegde een tiental medewerkers en vrijwilligers zich bij het gezelschap, waaronder andere Amsterdamse jezuïeten en de hulpbischof van Haarlem, Mgr. Hendriks. Er werden plannen gepresenteerd voor een nieuwe cyberkapel die zou kunnen helpen om te realiseren wat Pater Generaal als wens formuleerde: dat het vruchtbare internet-apostolaat ook zou leiden tot het vormen van lokale gemeenschappen. In de goed bezochte Engelse eucharistieviering preekte Pater Generaal over het vertrouwen dat spreekt uit de lezingen van de paastijd.

Preek

Hieronder volgt een vrije weergave van de preek die Pater Generaal hield in het Berchmanianum. De lezingen waren uit Handelingen 15:22-31 en Johannes 15:2-17.

'Binnen de jezuïetenorde is er een ontwikkeling geweest over wat het betekent een leefgemeenschap te zijn. Toen u en ik jong waren, dachten we dat een goede jezuïet een sterke persoonlijkheid was en probeerden we dat allemaal te worden - sommigen lukte dit. Later kwamen de discussies: communiteiten konden gezellig zijn, of therapeutisch of,

Tijdens de zegening van de eerste stenen. Foto's: Bart van Dieken.

tenslotte, apostolisch. We kozen uiteindelijk natuurlijk voor het laatste en verbonden hier de uitdrukking *communitas ad dispersionem* (communauteit ter verspreiding) aan. Pater Kolvenbach beviel dit motto niet erg en hij veranderde hem in *communitas ad missionem* (communauteit voor de zending). Tijdens de 35e Algemene Congregatie kwam de slogan Community as Mission bovendrijven en deze is nu gedeeltelijk geaccepteerd. Wanneer we stilstaan bij het woord 'zending' wordt het nog wat ingewikkelder: het zwaartepunt is verschoven van onze vroegere missie naar de zending van Christus en naar de zending van God. Op dit punt zijn we vandaag de dag en proberen we dit uit te diepen, bijvoorbeeld door 'een nieuwe theologie van de zending' te ontwikkelen.

Het is duidelijk dat God wil dat wij volledig mens worden en dat op zich is al een moeilijke klus voor ons stervelingen. Maar het christelijk geloof verwacht niet van ons dat we onze gewone lasten nog zwaarder maken - mens zijn is al moeilijk op zich. Iemand zei me dat de meeste problemen die we tegenkomen in onze leefgemeenschappen menselijke problemen zijn en niet theologisch of spiritueel. Onze religie zou hier kunnen bijdragen aan een grotere vrijheid, bepaalde suggesties kunnen aandragen - altijd met de bedoeling het niet moeilijker te maken dan het al

is. Laten we onze menselijke wijsheid verder ontwikkelen en ook onze religieuze zoektocht verrijken.

In het evangelie van vandaag spreekt Jezus van een relatie van vriendschap - zijn oproep om Hem te volgen is op deze basis gegrondvest. Verder zegt Hij ons dat we alles aan onze vrienden moeten meedelen - ik denk dat dit ook een goede suggestie is voor onze gemeenschappen. Maar we zijn vaak bang om te delen uit angst dat het wordt doorverteld. Het gebeurt ook dat ons gevraagd wordt om te onderscheiden zonder dat we alle informatie hebben; en het gebeurt dat we God niet vinden omdat we elkaar niet liefhebben. Oprechtheid en doorzichtigheid zijn onderdeel van liefde - laten we daar speciaal aandacht aan geven. Eens las ik in een boek geschreven door een psycholoog iets dat nieuwe perspectieven voor mij opende. Hij schreef: "De grootste daad van liefde voor iemand anders is om je mislukkingen en zwakke punten met hem of haar te delen." Het duurde even voor ik het goed begreep, maar nu ben ik er van overtuigd dat hij gelijk had. Laten we bidden dat het ons gegeven mag zijn om aan gemeenschappen die dit kunnen, mee te bouwen.'

Inleiding: Jan Stuyt SJ

Vertaling van de preek van Adolfo Nicolás
door Wiggert Molenaar SJ

Op bezinning in de Hooge Berkt

De Hooge Berkt is een religieuze gemeenschap die zich gevestigd heeft aan de rand van Bergeijk, ten zuiden van Eindhoven en ten oosten van de bekende abdij van Postel. Nee, het is geen echte abdij met statige gebouwen en religieuzen in habijt. Je ontdekt het domein, dankzij een goede GPS, als een reeks paviljoenen in een zorgvuldig onderhouden parkje. Die worden bewoond door echtparen, door religieuzen en andere enkelingen. Er is ook heel wat ruimte voor de vele gasten die hier tot rust willen komen. Die krijgen een kraaknette kamer ter beschikking en nemen deel aan de maaltijden in de gemeenschappelijke eetruimte.

Een echt klooster is het dus niet, maar het doet er wel aan denken. De bezoeker kan er de gebedsdiensten meemaken in de stemmige kapel. Die bestaan uit het bidden en beluisteren van teksten en in het meezingen van psalmen, in een mooie moderne vertaling. Confessionele orthodoxie wordt van de aanwezigen niet vereist, wel gevoeligheid voor christelijke spiritualiteit. Die sfeer komt ook tot uiting tijdens de maaltijden. In de eetruimte zitten

een twintig à dertig mensen die op het domein of in de omgeving wonen of die er te gast zijn. Zeer opmerkelijk: ze praten rustig, zonder opdringerige monologen en zonder luidruchtige stemverheffing. Dat vind je niet overal. De rust van de liturgie in de kapel laat zich voelen tot in de eetruimte. Is het daarom dat er zich gasten aanmelden en regelmatig terugkomen?

De Hooge Berkt is eigenlijk een landelijke straat aan de rand van een gemeente die er prat op gaat de groenste gemeente van Nederland te zijn. Je doet er dus goed aan een fiets mee te brengen. Daarmee kan je de natuur in, naar de Cartierheide, naar het natuurreservaat van de Malpie. Om ook in die uitgestrekte landschappen de innerlijke rust te vinden.

Guido Dierickx SJ

Meer info: www.hoogebekkt.nl

foto's: Renate Cauwels

St. Egbertkapel, Schiermonnikoog, 1915 - 2015.

De jezuïeten en Schiermonnikoog

"Er gaat niets boven Groningen, alleen Schiermonnikoog!" Het is het kleinste bewoonde Friese Wadeneiland, met ongeveer 950 bewoners, waaronder een 25-tal katholieken. Op dat eiland staat het meest noordelijke katholieke kerkje van ons land, de Sint-Egbertkapel, die dit jaar 100 jaar bestaat. Bij de viering van dit jubileum in april klonk de tekst:

*100 jaar geleden hebben mensen op deze plek
lets opgevangen
van de Eeuwige - het geheim van het leven - .
Daarom is deze kerk gebouwd
Ruimte, Licht, Stilte
Honderd jaar lang kwamen mensen naar deze
plek
Met hun vreugde en hun verdriet
hun vragen en hun vertwijfeling
Ze hoorden de verhalen rondom de Eeuwige
- het geheim van het leven -
en braken het brood voor elkaar.
Soms vingen ze een glimp van licht
werd het stil in hun hart en ruim
Wij zijn mensen als zij
Goed dat deze kapel er is.*

Komt het door het feit dat je er met een veerboot heengaat en 'alles achterlaat'? Komt het door het bijzondere licht? Door de rust en de ruimte? Door de altijd boeiende zee? Het is een heerlijk eiland en ik ben blij dat ik er pastoor mag zijn- met hulp van vele anderen.

Toen Walter Marlet in 1967 pastoor werd op Schiermonnikoog, was hij niet de eerste jezuïet die daar kwam. Al voor hem was pater C. Kerremans, rector van de communiteit bij het Sint-Maartenscollege

in Haren (Gn) actief op het eiland; hij gaf les aan de verzorgsters van het Kinderkoloniehuis en ging voor in de zondagsdienst. Maar Walter drukte heel duidelijk zijn stempel op het eiland. Hij was pastoor tot 1989, toen hij stierf. Al die jaren werkte hij er met hart en ziel, werkte nauw samen met de dominee, was echt 'de eilander pater'. Walter hield van het eiland, van de mensen, van de zon en het strand. Bij zijn 25-jarig priesterfeest op het eiland, werd lachend gezegd: dat S.J. achter zijn naam, weet u wat dat betekent? Schiermonnikog Jongen. Walter was naast godsdienstleraar op het college ook deken van de stad Groningen. En voor de zondagen dat hij niet op het eiland kon zijn vond hij vervangers.

Blader je in de gastenboeken (bijgehouden tot op vandaag), dan kom je de namen tegen van veel paters, onder andere Toon Bleker die opschreef:

*'Waarom kom ik graag op Schier
(en al meer dan 25 jaar)
Rust en stilte vind ik hier
en een zuivere natuur,
Schepping Gods is hier nog puur.'*

En tot veertien keer kwam de communiteit van Haren voor het jaarlijkse communiteitsweekend. Daarnaast kwamen er ook medebroeders voor retraite of studie of vakantie. Teveel om op te noemen. Een flink aantal van hen staan tevens op het rooster van de vieringen.

Schiermonnikoog is een geliefde plek voor ons, jezuïeten. Om tot rust te komen, en misschien ook wel om al biddend te ervaren dat God zich openbaart in de stilte. Een prachtig eiland, waar we met veel andere pastores in de wekelijkse zondagsvieringen voorgaan: wonderlijke 'parochie' met wisselende voorgangers en wisselende kerkgangers, variërend in aantal van twee op een stille dag, tot honderd op Kerstmis!

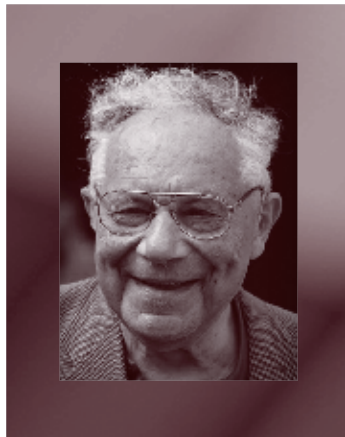
Teun Bakels SJ

Broeder Jozef Lanslots (1921–2015)

Jozef Lanslots werd geboren op 12 november 1927 te Peutie als oudste van vijf kinderen. In Turnhout volgde hij tijdens de oorlogsjaren de lagere cyclus van de Moderne Humaniora. Kort na de bevrijding vertrok hij naar Drongen waar hij in 1945 het noviciaat begon, pas zeventien. Na het noviciaat bleef hij nog twee jaar in Drongen en vijf jaar in Leuven waar hij dienst deed in de bibliotheek van ons studiehuis. Na korte verblijven in Turnhout, in Brussel en nog een jaar in Leuven, verhuisde hij in 1959 met alle bewoners van Leuven naar het pas gebouwde nieuwe studiehuis in Heverlee. Het is moeilijk zich Heverlee voor te stellen zonder broeder Lanslots. Gedurende 26 jaar was hij portier van het huis, aanvankelijk dag en nacht, zeven dagen per week. Hij zorgde voor het onthaal, voor post en telefoon. Tevens stond hij in voor het drukken en inbinden van de vele cursussen. Van 1982 tot 2004 heeft hij de kerkprefecten bijgestaan. Maar gekend was hij vooral als portier. Geen

gemakkelijke opdracht, in dat huis met zijn lange gangen, voor iemand die door het leven moest gaan met een slepend been. Hij legde contact met vele buurtbewoners, vooral jongere, die gretig gebruik maakten van de jeugdbibliotheek van het huis. Hij was een gewaardeerd bestuurslid van de Vereniging voor Gehandicapten van Leuven. Hij hield ervan de dagen van zijn jaarlijkse retraite door te brengen in een bedevaartsoord zoals Beauraing. In 2004, hij was toen 77, verhuisde hij naar de verpleegafdeling. Hier volgden lange jaren van passiviteit, nauwelijks in staat zich voort te bewegen, met fel verzwakte ogen en uiterst zwakke stem, wachtend en biddend, soms samen met een medebroeder, liefhebbend verzorgd door het verplegend personeel als door zo vele moeders. Op 18 mei is hij er vredig overleden.

Pater Paul Fivez (1919 – 2015)

Paul werd op 14 april 1919 geboren in Opbrakel (Oost-Vlaanderen). In Sint-Niklaas voltooide hij zijn Latijn-Griekse humaniora.

In 1940 trad hij te Drongen in de Sociëteit met het uitdrukkelijke verlangen om naar de missies te worden gezonden. Na het noviciaat mocht hij dan ook in Wépion bij Namen het Indische juvenaat volgen. Paul was echter fysiek te zwak om naar India te gaan. Zijn rugklachten werden onvoldoende ernstig genomen totdat hij tijdens zijn theologie in Maastricht (1948-1952), grondiger werd onderzocht.

Eerst verbleef hij een vijftal jaren in Borgerhout als leraar en als aalmoezenier van de jeugdbeweging. In 1958 stapte hij over naar het Sint-Barbaracollege van Gent. Hij was er gedurende 26 jaar tucht prefect van de lagere school. Vele jaren later herinnerden vrienden zich Paul als een warmhartige metgezel op de collegekampen. Daar werden vriendschappen gesmeed die lang zouden duren. In de zomer ging hij helpen bij Oost-Priesterhulp. Dat was het leven waarvan hij hield en waarvoor hij gemaakt was.

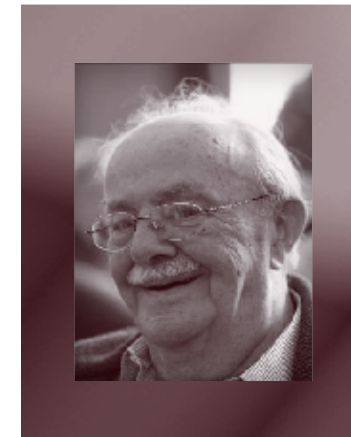
In 1985 ging hij dan toch naar de missies, meer bepaald naar Bukavu. Helaas, een zware malaria-crisis blokkeerde zijn enige nier. Terug in het land zocht hij zich in te schakelen in de ziekenhuis-pastoraal, vanuit Gent (1986 tot 2003), daarna vanuit Drongen. Jarenlang heeft hij daar de zieken bezocht. Ook werkte hij aan een inleiding tot het geloof die echter niet gepubliceerd geraakte. In 2012 verhuisde hij naar Heverlee. Zijn drie dierbare zussen kwamen hem vaak bezoeken en konden op zijn sterfbed liefdevol van hem afscheid nemen. Hij overleed op dinsdag 26 mei.

Broeder Harry Verkoyen (1922 – 2015)

Broeder Henri (Harry) Verkoyen werd op 24 mei 1922 geboren in Neerpelt, als oudste van vier kinderen. Zijn vader, een fabrieksarbeider, is vroeg gestorven. Harry is na de lagere school, op zijn 15de jaar, gaan werken in het college van Neerpelt, van 1937 tot 1946, en van 1947 tot 1953 in een fabriek in Overpelt. Als bestuurslid van het christelijk syndicaat mocht hij in 1951 mee naar Rome, met de bedevaart van Rerum Novarum. Vanaf toen is Harry ernstig gaan denken aan het kloosterleven. In 1953 trad hij in te Drongen. Na zijn eerste geloften, in 1955, bleef hij nog twee jaar in Drongen. In die eerste periode wisselde hij vrij snel van residentie. In 1958 naar Leuven als linnenbroeder en ziekenbroeder. Twee jaren later naar Kortrijk. De overste nam Br. Harry af en toe mee naar zijn familie die een hotel-restaurant had in Knokke. Daar kreeg hij een initiatie in de kookkunst die later erg van pas is gekomen. In 1966 voor vier jaren lang naar de residentie van Brugge voor allerlei huiselijk werk.

In 1970 keerde hij terug naar de Minderbroedersstraat waar hij 45 jaar lang zou blijven. Zijn eerste taak was koken maar dat was niet de enige. Het gebouw deed vanaf 1975 dienst als studentenhuis. Vele studenten konden bij hem steun en bemoeiding vinden. Typisch Harry: hij hield van iedereen en iedereen hield van hem. In 1994 werd Dijlehof geopend. Met zijn mondharmonica en door zijn goedheid wist hij de medebewoners van het rusthuis op te vrolijken. Op 5 juni 2015 ontving hij, 93 jaar oud en sterk verzwakt, de ziekenzalving in het bijzijn van zijn medebroeders om op 7 juni te overlijden.

Pater Renaat Dumon (1924 – 2015)

Renaat Dumon werd in 1924 te Poperinge geboren als tweede in een gezin met vier kinderen. In 1943 trad Renaat in te Drongen. Na twee jaar noviciaat volgden een jaar klassieke studies en de filosofie, eerst in Godinne, daarna in Eegenhoven, en vijf jaren als surveillant in Turnhout. Zijn theologie deed hij in Leuven waar hij

in 1956 priester werd gewijd. Na drie jaren als tucht prefect in Aalst en zijn derde vormingsjaar in St. Martin d'Ablois in Frankrijk, werd hij opnieuw naar Turnhout gezonden. Hij zou er blijven van 1961 tot 2009: negen jaar als directeur van het internaat, 17 jaar als lid van de Raad van Bestuur en 28 jaar als tucht prefect. Een monument van een tucht prefect. Ja, hij wist de tucht te handhaven, maar hij liet de pedagogische mogelijkheden van die functie ten volle tot hun recht komen. Hij wilde op de eerste plaats een opvoeder zijn. Dit wilde Renaat gestalte geven in buitenschoolse activiteiten. De meest beklijvende herinnering bewaren duizenden aan zijn Zwitserlandkampen, aan de vriendschappen die daar zijn gegroeid, aan de haast religieuze ervaring van Gods grootse natuur. Hoewel hij aan zijn tochtgenoten een bedenkelijk voorbeeld gaf door 'op zijn sletsen', (insteek-schoeisel) en niet op bergschoenen, mee te stappen naar de top. Daarnaast zette hij zijn schouders onder nog vele andere activiteiten: hulppriester in Turnhout en omstreken; lid van het beschermcomité voor de gevangenis in Wortel en als sponsor voor weeshuizen in Polen. In 2009 verhuisde Renaat naar Drongen en in 2011 naar Heverlee. Moedig heeft hij daar vele kwalen verdragen. Zijn bezieling haalde deze man uit eenvoudig gebed onder meer uit het evangeliewoord (Johannes 15, 5): 'Zonder mij kunt gij niets doen'.

Opnieuw een jaar in de Sagrado Corazón communautiteit, Madrid

wellicht de bekendste uitspraak van Pedro Arrupe, het is een radicale, ultieme verliefdheid. Het houdt je verbeelding vast. Die radicale verliefdheid is wat je uit je bed haalt 's morgens. Theologie, woorden-vloed over God, dient mystagogisch, prikkelend en doxologisch te zijn om echt te kiemen in een leven, en vrucht te dragen in overvloed. Doxologie is het spreken tot God, het eren of gloriëren van God, oud

klinkende begrippen maar toch van alle tijden, en voor Ignatius het uitgangspunt en fundament van een mensenleven.

Hoe ziet nu een dag er uit in Madrid? 's Morgens vertrek ik met de studenten naar onze faculteit theologie op de campus even buiten de stad. Wegens het zware verkeer betekent dat veertig minuten voortschuifelen. Steevast met de popradio Kiss FM op de achtergrond, een bonte mengelmoe van oude en nieuwe schlagers die het ochtendhumeur binnen de perken weet te houden. Van negen tot één zitten wij in de klas, elk op zijn respectievelijke plaats. De tussenuurtjes ben ik beschikbaar op het bureau. Om één uur rijden we terug

Wat een geluk dat ik mag lesgeven! Het is een ware genade die de Sociëteit mij heeft toevertrouwd om jonge mensen een beetje te begeleiden op hun levensweg. Het leven van een universiteitsprofessor vraagt uiteraard heel wat discipline en uithoudingsvermogen maar heeft toch ook zijn mooie kanten. Het mooie van theologie doceren is de mystagogische kant. Inleiden, binnenleiden in het mysterie. En elk mysterie is goddelijk, hoe je het draait of keert. Dat kan uiteraard enkel maar beeldrijk of figuurlijk, en je mag dan mensen bij de hand nemen en bij de hand genomen worden en toeschouwer zijn, deelnemer van een goddelijk mysterie dat heel sensueel iets van haar sluier oplicht. Theologie is niets, pure letters op papier, puur kaf in de wind, wanneer het niets opwekt, wanneer het je koud laat, wanneer het niets wakker schudt, weerklinkt in het diepste hart van mensen. En dat zijn momenten van genot en genade, wanneer je met anderen kunt binnenwandelen in een nieuwe wereld. Theologie is als een filmzaal of een museum. Het is voor mensen die zijn als kinderen, die zich willen laten verrassen, wakker schudden. 'Niets is praktischer dan God vinden', is

naar huis waar om twee uur het eten warm staat te dampen op de keurig gedekte tafels. Wij wonen met zeventien in huis, een bonte mengelmoe van exotische oorden, waaronder Australië, Colombia, Mozambique, Kenia, en Peru, naast diverse Europeanen en dit alles gekruide met de nodige Spanjaarden om het geheel wat pittig te houden.

De dagelijkse eucharistie vieren wij om 20.30 uur waarna wij nog gezellig tafelen. Ik heb het geluk gehad muzikanten te vinden tussen mijn huisgenoten, en zo zijn we begonnen met een jazz-bandje, *The Jazzwits*, en ook een bescheiden barokorkestje, het *Ensemble Falconieri*. Tussen het lezen van studentenwerkjes (waaronder een kanjer van een doctoraatsthesis van wel 800 bladzijden!) door was dit academiëjaar toch ook wel een *annus mirabilis* voor mijn bescheiden literaire productie: vijf artikels, twee hoofdstukken in gezamenlijke werken en twee boeken, waaronder één dat ik mocht tekenen op de boekenbeurs. Ja, schrijven doe ik graag.

Bert Daelemans SJ

VLAANDEREN

Klankprofeten

De taal van de muziek spreekt de mens in zijn lichamelijke en affectiviteit aan. Wie zich in deze ervaring laat onderdompelen, wordt gewaar hoe de muziek brengt bij wat ten diepste in hem of haar leeft, en dat verheldert. Talrijke hedendaagse componisten hebben die dynamiek aangegrepen om de geloofservaring van de toehoorder te verdiepen. Deze reeks legt maandelijks het oor te luisteren bij een andere componist. Arvo PÄRT, Sofia GUBAIDULINA, Jonathan HARVEY, James McMILLAN, Leonard COHEN, Krzysztof PENDERECKI, Wolfgang RIHM zijn, onder anderen, componisten die tijdens deze reeks aan bod zullen komen.

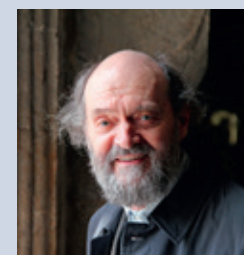
De lezingen gaan telkens door van 19:30 tot 21:30u.

De lezingen zijn gepland op:

22 oktober 2015: Arvo Pärt: de weldaad van de eenvoud; en verder op:

10 december 2015; 7 januari; 4 februari; 10 maart; 14 april; 12 mei en 17 juni 2016.

Inschrijven is mogelijk via activiteiten@oudeabdij.be; Meer info: www.oudeabdij.be

Arvo Pärt.
Foto: Eric Marinitsch

Moxos

Zangkoor en orkest van het Hoger Muziek Instituut uit San Ignacio de Moxos in het Amazonegebied van Bolivia. Barokmuziek – de teruggevonden schat uit de periode van de jezuïetenmissies.

Maandag 12 oktober te 19 uur in de St.-Elisabethkerk in Zoersel.

Dinsdag 13 oktober te 19.30 uur in de kerk te Kwaadmechelen.

Woensdag 14 oktober te 19.30 uur in de Zoerla in Westerlo.

Samuel. Levenskeuzes vanuit gebed.

Je bent tussen de 20 en 30 jaar en je wilt God betrekken bij je leven. Omdat je weet (hoopt) dat je een vrij en gelukkig mens wordt wanneer je met God verbonden leeft en je leven bouwt op wat Hij van je verlangt. Je leert bidden met de Schrift. Elke dag maak je daarvoor een half uur tijd. Je hebt tweewekelijks een gesprek met een begeleider. En maandelijks kom je samen met de andere Samuelers voor meer input.

Startweekend: 17 en 18 oktober.

Meer info: www.samuelproject.be

VLAANDEREN EN NEDERLAND

Voorprogramma 'Magis' voor de Wereldjongerendagen in Polen 2016. Voor jongeren van 18-30 jaar, van 15-31 juli 2016. Geïnteresseerd? Kom dan naar het kennismakingsweekend in de Oude Abdij van Drongen (B.), van vrijdagavond 13 – zondagmiddag 15 november. Kosten van dit weekend: € 30,-.

Meer info: www.jezuïeten.org, zoeken op: Magis Polen 2016.

Inschrijven: magis@jezuïeten.org

NEDERLAND

Krijtbergacademie, Amsterdam

Op zoek naar stilte, naar God – Leren mediteren en bidden in je drukke leven.

De 5x5 retraite geeft je, vijf weken lang, korte dagelijkse input. 5x per week aan de slag met je lichaam, je hart, je ziel, je verstand. Podcasts, YouTube's, een korte tekst uit de Bijbel of gewoon je eigen levensverhaal zijn het vertrekpunt om 10 minuten je innerlijkheid te gaan verkennen. Vanaf zaterdag 3 oktober. Begeleiding: Bart van Emmerik SJ, Nikolaas Sintobin SJ en Judith van der Werff. Meer info: www.krijtbergacademie.nl

Twee lezingen over de encycliciek van paus Franciscus, *Laudato Si'*: zorg om de mens en om de schepping. Dinsdagen 17 en 24 november, van 20 - 21.30 uur. Door: Ward Biemans SJ
Locatie: Ignatiushuis, Beulingstraat 11, Amsterdam.

Aanmelden via academie@krijtberg.nl, kosten: geen, een vrije bijdrage wordt op prijs gesteld.

Over de concrete vorm die de samenwerking tussen de vier provincies moet aannemen bestaan nog veel vragen. Zelfs pater Generaal, die er in Clongowes bij was, weet daarop het antwoord niet. Er is geen voor de hand liggende structuur. De toekomst is helemaal open. We waren trouwens niet bijeen om daar beslissingen over te nemen – dat zullen de provinciaals doen als de tijd rijp is – maar om elkaar te ontmoeten in wat ons eigen is: de missie. En in deze ontmoeting mochten we ervaren dat we onze zending als dienaars van Christus beter vervullen als we dat samen doen.'

Pieter-Paul Lembrechts SJ

Jezuieten is een uitgave van de Nederlandse en de Vlaamse provincies van de Sociëteit van Jezus.

Het verschijnt viermaal per jaar en is bedoeld voor familieleden, vrienden, weldoeners en geïnteresseerden. Het blad is in principe gratis. Giften zijn altijd welkom, meer informatie hierover op pag. 2.